

Kuszewski, Józef

Wystawa "Budownictwo okrętowe w Polsce w latach 1945-1962" w Muzeum Morskim w Gdańsku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/3, 468-470

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przedstawiając przy tym niektóre problemy rozwoju górnictwa i hutnictwa w zależności od warunków hydrogeologicznych. Podkreślała przy tym ważny problem użytkowania srebra z ołowiu.

Dr T. Dziekoński w szeroko rozbudowanym referacie przedstawił w perspektywie czasowej rozwój górnictwa i hutnictwa miedzi. Omówił on główne ośrodki produkcji do XVI w., a więc złoże niemieckie, mansfeldskie oraz słowackie. Pod koniec XVI w. obserwowano spadek produkcji w miarę wyczerpywania się najbogatszych pokładów, nowy zryw nastąpił jednak w XVIII w. Referent omówił też ramowo dzieje górnictwa i hutnictwa miedzi na ziemiach polskich.

Obydwa doskonale przygotowane referaty przyjęte były z uznaniem przez słuchaczy.

Na trzecim posiedzeniu (w dn. 25 I) M. Radwan przedstawił referat *Wiedza górnicza i hutnicza W. Roździeńskiego*. Wyraził przy tym pogląd, że na poemat *Officina ferraria* należy patrzeć jako na traktat techniczny, zatraca on bowiem o wiele dyscyplin technicznych, a nade wszystko o procesy technologiczne. Dr J. Piaskowski zastrzegł natomiast w dyskusji, że mimo wielorakiej i dużej wartości poematu nie można go uważać za dzieło techniczne, ponieważ nie operuje liczbami i wskaźnikami techniczno-ekonomicznymi.

J. Zimny w referacie *Początki wielkopiecownictwa w Zagłębiu Częstochowskim (1610—1815)* dał przegląd powstania krótkotrwałej manufaktury Wolskiego oraz odbudowy hutnictwa w XVIII w.

S. Knapik w referacie *Dzieje jednego pomysłu* przedstawił koncepcję nagrzewnicy dmuchu przy żeliwiaku, która nie utrzymała się w 1841 r., a którą zrealizowano po 120 latach w oparciu o teorię przenikania ciepła i użycie do budowy nowych, odpornych na korozję materiałów.

A. Saładziak zrelacjonował badania śladów hutnictwa żelaznego na Rzeszowszczyźnie. Na podstawie wizji lokalnej i materiałów archiwalnych, a zwłaszcza map katastralnych, zidentyfikował on ślady wielkich pieców w Duszatynie, Cisnej i Rudzie Różanieckiej.

Po krótkiej dyskusji przewodniczący sesji podsumował wyniki dwudniowych obrad. Ze zgłoszonych wniosków podkreślił on najważniejsze:

1) Wydaje się celowe powtórzenie doświadczalnych wytopów z rudą wysokofosforową (K. Wesołowski, M. Radwan i inni),

2) Należy ponowić inicjatywę rozbudowy Muzeum Starożytnego Hutnictwa w Słupi Nowej (A. Wigura, M. Radwan),

3) Zebrani zaapelowali do władz i instytucji archeologicznych, aby rozszerzyć badania aspektów gospodarczo-społecznych i etnograficznych starożytnego hutnictwa świętokrzyskiego.

Mieczysław Radwan

WYSTAWA „BUDOWNICTWO OKRĘTOWE W POLSCE W LATACH 1945—1962” W MUZEUM MORSKIM W GDAŃSKU

Muzeum Morskie w Gdańsku zainaugurowało w dniu 21 VII 1962 działalność wystawą *Budownictwo okrętowe w Polsce w latach 1945—1962*. Wystawa znalazła pomieszczenie w siedzibie Muzeum Morskiego — Wielkim Żurawiu nad Mołtawą, który sam stanowi bardzo interesujący relikwyt wyposażenia portu gdańskiego z czasów średniowiecznych. Jego charakterystyczna sylweta wiąże się nierozdzielnie z panoramą miasta od strony Mołtawy.

Ten piękny i nie spotykany nigdzie obiekt został zbudowany ok. 1441 r. i przechodził różne koleje losu, ulegając zniszczeniu w 1945 r. podczas działań wojennych. Obiekt składa się z trzech części: środkowej drewnianej, tzw. dźwigowej, która zawierała niegdyś mechanizm przeznaczony do podnoszenia i umocowywania masztów okrętowych oraz do wyładunku drobnicy ze statków, oraz dwóch przylegających skrzydeł w kształcie baszt służących ongiś jako składy. Ogólna kubatura budynku po jego odbudowie wynosi 6600 m³, a umieszczone w basztach siedem sal wystawowych posiada powierzchnię 460 m². Uzyskane wnętrza otrzymały charakter zabytkowy z wieloma wnękami, wykuszami i licznymi małymi oknami, co stwarzając przyjemny nastrój, bardzo utrudniło rozwinięcie ciągu ekspozycji wystawowej.

Wystawa *Budownictwo okrętowe w Polsce w latach 1945—1962* zapoczątkowała cykl ekspozycji okresowych o charakterze monograficznym, który ma na celu spopularyzowanie ewolucji techniki i gospodarki morskiej w Polsce z uwypukleniem problematyki zachodzącej po 1945 r. W dalszej kolejności zostaną zrealizowane wystawy dotyczące budownictwa portowego, historii floty handlowej i rybołówstwa w aspekcie techniczno-histerycznym. Pierwsza wystawa ma na uwadze ukazanie kolosalnego dorobku przemysłu okrętowego w Polsce Ludowej, uzyskanego w oparciu o przemiany społeczno-gospodarcze, polityczne i kulturalne.

Wstęp do właściwego tematu ekspozycji stanowi część historyczną, dającą przegląd budownictwa okrętowego w Polsce w czasach średniowiecznych, nowożytnych, a głównie w latach 1920—1939. W jednej sali pokazano więc tematy: budowa portu w Gdyni i zaczątki Stoczni Gdyńskiej, stworzenie zrębów szkolnictwa wyższego w zakresie budownictwa okrętowego, pierwsze projekty statków opracowane przez polskich inżynierów i ich realizacja, budowa floty handlowej w stoczniach zagranicznych, dorobek piśmienniczy polskiej myśli technicznej.

Zasadniczą część wystawy, rozwiniętą w sześciu salach, otwiera temat odbudowy i rozbudowy kompletnie zniszczonych stoczni w Gdańsku, Gdyni i Szczecinie, po czym przychodzi ilustracja rozwoju przemysłu stoczniowego w kolejnych planach gospodarczych aż do 1962 r. Przedstawione są kolejno m. in.: rozpoczęcie budowy pierwszych rudowęglowców („Sołdek”), produkcja małych kutrów rybackich „KS-17” i „B-25”, budowa serii rudowęglowców o nośności 3200 DWT w stoczni w Szczecinie i drobnicowców o nośności 820 DWT w Gdyni, wodowanie w 1955 r. nowoczesnego motorowca „Marceli Nowotko”, stanowiącego prototyp całej długiej serii dziesięcioletników budowanych w Stoczni Gdańskiej, przejście w latach następnych od budowy jednostek małych i średnich do produkcji statków dużych, nośności 10 000—19 000 DWT, uruchomienie produkcji silników spalinowych i uniezależnienie się tym samym od importu zza granicy.

Wystawa zamyka się ogólnym podsumowaniem przemysłu stoczniowego na tle gospodarki Polski Ludowej z ukazaniem perspektyw rozbudowy stoczni i podniesienia produkcji. Ekspozuje się tu projekt zbiornikowca o nośności 40 000 DWT, różne projekty oceanicznego statku pasażerskiego, budowę suchego doku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni.

Stosunkowo niewielka powierzchnia sal zmusiła organizatorów do wprowadzenia dużej selekcji eksponowanych zagadnień lub ich zawężenia. Głównymi środkami, przy pomocy których została rozwiązana cała ekspozycja, są modele statków i makiety zgromadzone w liczbie ponad 70 egzemplarzy, zdjęcia, plansze graficzne, dokumenty archiwalne, publikacje. Dzięki objęciu przez Zjednoczenie Przemysłu Okrętowego patronatu nad wystawą oraz wydatnej pomocy ze strony Ministerstwa Żeglugi i wielu instytucji, a m. in. Muzeum Techniki NOT, zdołano zgromadzić dużą liczbę eksponatów, które ilustrują w sposób zadowalający wszystkie najważniejsze momenty budowy statków w stocznich polskich, tak że w zasadzie każda seria

budowanych jednostek jest reprezentowana modelami. Historyka budownictwa okrętowego zapewne zainteresują oryginalne projekty jednostek wykonanych przez polskich konstruktorów w okresie międzywojennym, trudno dziś dostępne publikacje techniczne z tych czasów, dokładnie wykonane rekonstrukcje statku pasażerskiego „Chrobry” i drobnicowca „Rozewie” oraz zabytkowy model fregaty wykonany w XVIII w.

Józef Kuszewski

MEDAL TYSIĄCLECIA GÓRNICTWA POLSKIEGO

Państwowa Rada Górnictwa na plenarnym posiedzeniu inauguracyjnym obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego przez górnictwo (3 IX 1960 w Tarnowskich Górach) podjęła m. in. następującą uchwałę: „Państwowa Rada Górnictwa w porozumieniu z Ogólnopolskim Komitetem Frontu Jedności Narodu postanawia, że znaczenie i godność górnictwa w dziejach Polski należy upamiętnić wybiciem medalu Tysiąclecia Górnictwa Polskiego”.

Uchwała ta została zrealizowana. W Mennicy Państwowej w Warszawie wybito medal, którego projekt opracował artysta-plastyk Wojciech Kubiczek. Medal ma średnicę 70 mm, a grubość 4 mm. Na obwodzie jego awersu znajduje się napis: „Górnictwo w 1000-lecie Państwa Polskiego”. Na polu ograniczonym tym napisem umieszczone są herby miast związanych z górnictwem: Wieliczki, Bytomia, Olkusza, Katowic i Dąbrowy Górniczej. Na obwodzie rewersu napis zawiera nazwy najważniejszych metali i surowców mineralnych występujących na ziemiach polskich. Wewnątrz napisu znajdują się herby miast: Kowar, Kielc, Legnicy, Tarnowskich Gór i Krosna.

Zostały wybite medale złote, srebrne i brązowe.

J. J.

KRONIKA ZAGRANICZNA

Z DZIAŁALNOŚCI SEKCJI HISTORII NAUKI MIĘDZYNARODOWEJ UNII HISTORII I FILOZOFII NAUKI

W czasie obrad X Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Ithace i Filadelfii w sierpniu-wrześniu 1962 r. odbyły się dwa posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki oraz zebrania komisji naukowych.

W obradach Zgromadzenia Ogólnego Sekcji Historii Nauki brali udział przedstawiciele 22 krajów; Polskę reprezentowali prof. B. Suchodolski i prof. E. Olszewski. Sprawozdanie z działalności za okres 1959—1962 złożyli: przewodniczący Sekcji prof. V. Ronchi, sekretarz generalny, prof. R. Taton i skarbnik, prof. D. A. Wittop-Koning. W ciągu 3-lecia odbyło się 9 sympozjów naukowych organizowanych bądź przez samą Sekcję, bądź pod jej patronatem przez poszczególne grupy narodowe. Wyniki obrad są wydawane drukiem. W latach 1959—1962 Sekcja opublikowała *Akta IX Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki*¹ (Barcelona—Madryd 1959),

¹ Por. notatkę bibliograficzną w nrze 3/1961 „Kwartalnika”.